

„AHOJ OBČANI!“

Karel Kryl proti vnitřní nesvobodě

Jakub Šlouf, Jiří Křiváček, Miroslav Šepták, Pavel Mücke

Opožděný návrat Karla Kryla z exilu aneb akvizice Krylova osobního archivu a výstava *Ahoj občani!*

Výstava *Ahoj občani!*

Pořadatel: Muzeum Prahy a Národní archiv

Termín: 17. listopadu 2024 – 21. dubna 2025

Místo konání: Dům U Zlatého prstenu, Týnská 630/6, Praha 1 – Staré Město

JAKUB ŠLOUF

Ve čtvrtek 29. července 2021 v pozdních odpoledních hodinách zastavil po celodenní cestě z Německa u stěhovací rampy Národního archivu na Chodovci nákladní automobil a pracovníci firmy Stěhování Praha z něj začali opatrně vykládat krabice s nesmírně cenným obsahem: rozsáhlý osobní archiv Karla Kryla (1944–1994), věhlasného zpěváka, básníka a redaktora Rádia Svobodná Evropa.¹ Téměř třicet let po umělcově předčasném úmrtí tak došlo k předání jeho archivní pozůstalosti do rukou českého státu. Převzetím nákladu se po praktické stránce naplnila ustanovení darovací smlouvy z 26. srpna 2020, jejímž prostřednictvím již dříve vdova po Karlu Krylovi Maria Magdalena (Marlene) Kryl archiv velkoryse – zcela zdarma – postoupila České republice. Za obdarovaného dokument signovala tehdejší ředitelka Národního archivu Eva Drašarová.² Kvůli probíhající pandemii COVID-19 se však podpisový akt odehrál korespondenčně, stěhování se téměř rok odkládalo a slavnostní předávací ceremoniál byl nakonec proveden až dodatečně při návštěvě paní Kryl v Národním archivu 25. října 2021.

Tiskové zprávy začaly v následujících dnech okamžitě v nadsázce oslavovat velký návrat umělce do vlasti. Málokdo si však uvědomoval, že mediální metafory jsou tentokrát mimoděk výstižné hned v několika rovinách. Karel Kryl sám totiž za svého života skutečně do vlasti nikdy trvale nepřesídlil a část české veřejnosti se s jeho veřejným působením po roce 1989 dosud obtížně vyrovnává. Osudy Krylova archivu tak do značné míry zrcadlí právě dějiny svého původce.

Karel Kryl odešel do exilu v září 1969 pod dojmem počínající normalizace. Podle dochovaných písemností se k tomuto rozhodnutí odhodlal až během svého pobytu v zahraničí. Vycestoval tehdy na hudební festival do německého Waldecku, váhal s návratem a nakonec požádal ve Spolkové republice Německo o politický azyl. Neměl tak příležitost rozloučit se se svou rodinou ani s přítelkyní Helenou Landovskou (sestrou známého herce Pavla Landovského), s níž v Praze žil. Podle

1 Srov. dosud nejpodrobnější životopis Karla Kryla KLIMT, Vojtěch: *Akorát že mi zabili tátu. Příběh Karla Kryla*. Praha: Galén 2021.

2 Darovací smlouva mezi Marií Magdalenou Kryl a Českou republikou zastoupenou Národním archivem, č.j. NA 2607-1/06-2020.

Marlene Kryl, vdova po Karlu Krylovi, přebírá diamantovou desku, kterou získal její manžel za stovky tisíc prodaných nahrávek. Koncert na počest Karla Kryla v pražské Lucerně k jeho nedožitým 70. narozeninám, 8. dubna 2014.

Zdroj: ČTK

prohlášení o vývozu odjížděl na Západ jen s minimální hotovostí, se dvěma gramodeskami a – což je velmi názorné pro pochopení možné hloubky jeho dilemat – se zásrubním prstenem.³ Zanechal tedy při tomto skoku do neznáma v Československu téměř vše, včetně drtivé většiny svých věcí.

Z těchto důvodů se prameny k činnosti Karla Kryla v období do září 1969 dochovaly jen velmi torzovitě. Většina z nich je uložena v soukromých sbírkách, o které pečuje z větší části slezská větev Krylovy rodiny (bratr Jan Kryl), z menší též větev pražská (potomci sestry Marie Krylové). Kromě některých listinných dokumentů zde za pozornost stojí zejména rozsáhlý soubor umělcových raných výtvarných děl. Celistvost dochovaných písemností narušuje nepochybně také skutečnost, že zpěvák odešel z domova již ve čtrnácti letech na internátní školu do Bechyně a později se domů vracel jen sporadicky, mnohdy jen jednou ročně na Vánoce. V některých fázích života navíc bydlel v provizorních podmínkách, což nepředstavovalo vhodné prostředí pro systematické uchovávání dokumentů.

Osobní pozůstalost převzatá později Národním archivem se tedy fakticky začala formovat až v roce 1969 souběžně s tím, jak Kryl postupně budoval své pevnější zázemí v Německu a rozvíjel svoji činnost v rámci československých krajanských komunit, zejména v hudební redakci Rádia Svobodná Evropa. Zbavený bezprostředního kontaktu se svým domácím publikem zanechaným za železnou oponou si Karel Kryl dlouho neuvědomoval svou rostoucí popularitu mezi obyvatelstvem doma v Československu. Na tu jej upozornili až nově příchozí emigranti, jejichž proud opět zesílil na konci sedmdesátých let. Zároveň Kryl začal chápat též význam svých dokumentů a mnohem pečlivěji je uchovával. Díky tomu je jeho pozůstalost ze sedmdesátých, osmdesátých a devadesátých let naopak nebývale celistvá.

Zpěvák byl v roce 1975 v nepřítomnosti odsouzen Obvodním soudem pro Prahu 4 za trestný čin opuštění republiky k patnácti měsícům odnětí svobody, jeho případný návrat by tedy byl značně problematický.⁴ Až teprve dne 30. listopadu 1989 směl umělec poprvé po dvaceti letech znovu navštívit Československo. Došlo k tomu ovšem za jiných okolností, než si sám představoval. Zdraví jeho matky totiž bohužel nevydrželo nápor emocí vyvolaných sametovou revolucí a nadějí na možné budoucí setkání se synem.⁵ Karel Kryl tak paradoxně do euforického ruchu probíhající revoluce přijížděl na základě krátkodobého povolení k pobytu, jež mu bylo uděleno pro účel rodinného pohřbu.⁶ Přesto se ihned zapojil do veřejného dění. Celospolečenský dosah měl zejména společný zpěv státní hymny v podání Karla Kryla a Karla Gotta z balkonu budovy Melantrichu při demonstraci na Vác-

3 NA, f. Kryl Karel, Prohlášení Karla Kryla o vývozu, 9. září 1969.

4 ABS, sv. V-23265 MV, Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 4 proti Karlu Krylovi sp. zn. 4T 68/75, z 5. 5. 1975.

5 Rozhovor Jakuba Šloufa a Jiřího Křesťana s Janem Krylem v prvním dílu podcastu Ahoj Občani, který je jako doprovodný projekt stejnojmenné výstavy dostupný na kanálu *YouTube Muzea Prahy* (2024). <https://youtu.be/3OKl9zMJO2o>

6 NA, f. Kryl Karel, Dočasný průkaz Karla Kryla ke vstupu na území Československa z humanitárních důvodů kvůli pohřbu matky, 29. listopadu 1989.

lavském náměstí 4. prosince 1989. Akci inscenoval Václav Havel jako symbolické usmíření mezi dvěma větvemi československé kultury – exilovou na jedné straně a domácí normalizační na straně druhé. Revoluce byla v tomto pojetí prezentována jako tlustá čára za minulostí a společná příležitost k novému začátku pro všechny.⁷

Karel Kryl však dobovou euforii domácí společnosti nesdílel a velmi záhy již od přelomu let 1989/1990 se začal vůči transformačnímu procesu vymezovat. Kritizoval zejména klientelismus nových politických elit (a jejich prorůstání s elitami předchozího režimu), absenci důsledného potrestání viníků, nedostatečnou kontrolní funkci médií, sociální dopady ekonomické transformace, rozsáhlé rozkrádání veřejných majetků, všeobecně bující konzumerismus, nedostatek solidarity se slabými a postupující rozpad společného československého státu.⁸ Ačkoli v těchto tématech i v užitých uměleckých formách navazoval do značné míry na svoji dřívější tvorbu pranýřující neduhu normalizační společnosti, nebyl většinou současníků pochopen, což platilo též o řadě jeho dosavadních fanoušků i přátel. Ponořil se proto do množství mediálních polemik, které jej vnitřně vyčerpávaly.⁹

Krylovy postoje korespondovaly též s některými jeho životními rozhodnutími. Ačkoli po roce 1989 trávil mnoho času na koncertních šňůrách po Československu, nepřestěhoval se trvale zpět do vlasti. Bydlel nadále v Německu, a dokonce v nadšázce hovořil o novém politickém exilu.¹⁰ Svě vazby na německé prostředí naopak upevnil tím, že se v roce 1991 oženil se svou dlouholetou německou přítelkyní – Marií Magdalenou (Marlene) Bronsertovou. Ve stejném roce rovněž ukončil své působení v Rádiu Svobodná Evropa, mimo jiné i pro nesouhlas s politickou linií stanice. Při rozpadu Československa, které chápal jako jedinou svou vlast a jehož občanství se nikdy nevzdal, došel Krylův rozkol s českými politickými elitami tak daleko, že zvažoval přijetí slovenského občanství. Smrt jej tak v březnu roku 1994 zastihla v situaci, kdy jeho vztah k českému státu i české společnosti nebyl v mnoha rovinách zdaleka definitivně dořešen.

Podobně jako Karel Kryl hledal obtížně své ukotvení, také osud jeho archivu nebyl nijak přímočarý. V období let 1994–2021 se postupně vystřídalo několik projednávaných alternativ uložení archivu, iniciovaných z obou stran česko-německé hranice, z nichž žádná se nakonec neukázala být definitivní. Hlavním aktérem těchto jednání byla dědička, vdova po Karlu Krylovi Maria Magdalena Kryl. Jakožto Němka se musela teprve postupně po roce 1989 učit rozumět kontextům veřejného působení svého manžela v československé kultuře. Neměla přitom lehkou situaci, protože zpěvákovo jméno začalo být okamžitě po jeho smrti masivně zneužíváno

7 Archiv a programové fondy České televize, pořad. č. IDEC: 28945160335, Demonstrace na Václavském náměstí, 4. 12. 1989; KRYL, Karel – ČERMÁK, Miloš: *Půlkacíř. Karel Kryl v rozhovoru s Milošem Čermákem*. LEDA – Rozmluvy, Voznice – Praha 2009, s. 207–208.

8 Srov. např. KRYL, Karel: *Rozhovory*. Torst, Praha 2006.

9 V nejsoubornější podobě jsou jeho výhrady shrnuty ve filmovém dokumentu *Karel Kryl – kdo jsem...?* (režie Dušan Rapoš, 1993).

10 Srov. např. NA, f. Kryl Karel, rukopis rýmovaného komentáře „Timur a jeho parta“ z roku 1990.

téměř všemi politickými směry od představitelů politického mainstreamu, které zpěvák v poslední fázi života tvrdě kritizoval, až po protagonisty levých a pravých extrémů, dezinterpretující umělcovy skeptické porevoluční postoje. Přesto se paní Kryl obětavě ujala ochrany odkazu svého muže.¹¹ Usilovala při správě autorských práv o zachování jeho integrity a důstojnosti. A především – pečlivě shromáždila nejen všechny jeho dokumenty, ale též veškeré osobní předměty. Pozůstalost též v dalších letech nadále systematicky doplňovala například o historické písemnosti zasílané známými Karla Kryla z celého světa či o vzkazy a dary fanoušků každoročně zanechávané na umělcově hrobě na břevnovském hřbitově.

Listinné části pozůstalosti Karla Kryla se navíc dostalo skutečně profesionální péče. Již samotný umělec totiž v devadesátých letech oslovil svou kamarádku dr. Alenu Šubrtovou, která byla zkušenou pracovnící Národního muzea, aby mu pomohla v budoucnu písemnosti roztřídit a zpracovat. Celá jeho pozůstalost se tehdy opakovaně stěhovala při přesunu manželů Krylových z Mnichova do Waldkirchenu a dále do Pasova, a byla proto uložena v krabicích v dosti nepřehledném stavu. Po zpěvákově smrti v roce 1994 se tak vdova Marlene Kryl logicky obrátila právě na dr. Šubrtovou a pověřila ji, aby archiv uspořádala. Po předběžném třídění v Pasově byla listinná část pozůstalosti dočasně převezena do Prahy a práce byly dokončeny v roce 1997. Zpracování bylo motivováno mimo jiné i tím, že nakladatelství Torst připravovalo kritické vydání celého Krylova díla a potřebovalo pro tento účel získat spolehlivé a kompletní podklady.¹²

Díky všem výše uvedeným okolnostem vznikl rozsáhlý, neobyčejně komplexně dochovaný a přehledně organizovaný archiv, který nejen umožňuje studovat život a činnost původce na mnoha rozdílných rovinách, ale zároveň by svým obsahem a popularizačním potenciálem stačil na zřízení malého tematického muzea.

Archivní fond je členěn do souvislých chronologických řad jednotlivých typů dokumentů. Posloupnost událostí v životě Karla Kryla zachycuje série zápisníků a diářů. Zpěvákovy postoje a společenské sítě zrcadlí rozsáhlá sbírka rodinné, osobní a oficiální korespondence. Proces Krylovy umělecké tvorby je skvěle dokumentován prostřednictvím poznámkových bloků, do kterých si zpěvák zaznamenával koncepty písní i básní a zároveň zde refleктоval rozpracovaná témata též prostřednictvím náčrtků kreseb. Na tomto místě je třeba poznamenat, že Karel Kryl byl komplexním umělcem. Vyrostl v rodině, která po dvě generace provozovala v Novém Jičíně a později v Kroměříži významný tiskařský podnik, se kterým spolupracovali přední vydavatelé, spisovatelé a výtvarníci své doby.¹³ V průběhu života proto Kryl postupně střídal různé umělecké žánry, nikdy nebyl čistokrevným zpěvákem. Jeho činnost sahala v neuvěřitelné škále od divadel malých forem,

11 Vzpomeňme například soudního sporu Marlene Kryl v roce 2018, který vedla proti spolku Lidé lidem, jenž udělil cenu neoprávněně pojmenovanou po Karlu Krylovi kontroverznímu zpěvákovi Tomáši Ortelovi.

12 Rozhovor Jakuba Šloufa s Alenou Šubrtovou 21. 1. 2024.

13 Srov. např. KLIMT, Vojtěch: *Poddát se nemíním. Příběh knihtiskařů Krylových*. Galén, Praha 2019.

přes psaní a interpretaci vlastních písňových textů, sochařství, malířství a knižní ilustraci až po rozsáhlá básnická díla a vydávání bibliofilů.

Literární díla Karel Kryl z poznámkových bloků a různých improvizovaných nosičů posbíraných v terénu na cestách (například ubrousky či restaurační lístky) doma pečlivě přepisoval na stroji. Svě texty postupně upravoval a precizoval v dlouhém časovém období, trvajícím nezřídka i několik let. Tento postup je v archivním fondu dokumentován rozsáhlou chronologickou řadou jeho rukopisů a strojopisů. Pozůstalost samozřejmě zahrnuje i publikovaná díla. Ve stopách rodinné tradice si Karel Kryl velkou část básnických textů vydával sám v umělecky náročném provedení a jednotlivé číslované výtisky signoval. Většinou tyto publikace rovněž sám ilustroval. Spolupracoval však též s některými externími vydavateli, zejména s manželi Josefem a Zdenou Škvoreckými v jejich torontském nakladatelství '68 Publishers a s Danielem Strožem v jeho mnichovské ediční řadě Poezie mimo domov (PmD). Nejčastějším vydavatelem Krylových desek byl Jiří Pallas ve svém hudebním vydavatelství Šafrán 78, které sídlilo ve švédské Uppsale.¹⁴

V oblasti výtvarného umění se Karel Kryl věnoval od šedesátých let keramické tvorbě, akvarelům, linorytům a olejomalbě. Jak jsem vysvětlil výše, v archivním fondu jsou však jeho výtvarná díla dochována až od roku 1969. Z artefaktů uložených v Krylově osobním archivu stojí za zmínku zejména sbírka olejomalb z první poloviny sedmdesátých let, která umělecky reflektuje nástup normalizace v Československu i obtížné zpěvákovy začátky v exilu. Tyto obrazy vesměs pracují se symbolickými motivy spoutaných či zmrzačených postav a užívají velmi expresivní barvy. Karel Kryl však v literární i výtvarné tvorbě neužíval jen vyhrocené expresivní obrazy, ale dokázal též sledované jevy vystihovat prostřednictvím minimalistické zkratky – úderně voleného sousloví či karikatury. Tato dovednost je dobře patrná na dochované sérii precizně zpracovaných novoročenek, které umělec každoročně rozesílal velkému okruhu svých přátel a známých. V devadesátých letech pak dokonce vytvořil přímo soubor karikatur, tzv. Krylosourů, jimiž kriticky komentoval politické a sociální aspekty transformace.

Vůbec nejcennější součástí fondu představují pravděpodobně dokumenty vzniklé v souvislosti s umělcovým působením v hudební redakci Rádia Svobodná Evropa v letech 1969–1991. Pro zpěváka bylo po dlouhých dvacet let rozhlasové vysílání jediným nástrojem přímé komunikace s československým publikem za železnou oponou. Ve svých pořadech zprostředkoval posluchačům nejen aktuální západní hudební produkci, ale také díla zakázaných československých umělců včetně své vlastní tvorby. Přinášel také reportáže z různých kulturních akcí, mimo jiné i ze svých vlastních koncertů, které pořádal po celém světě pro československé krajanské komunity. S rostoucím věhlasem Krylových pořadů sílila zejména v osmdesátých letech též záplava dopisů, které mu do redakce posílali fanoušci z Česko-

14 Srov. např. PALLAS, Jiří: *Rodinné anabáze a Šafrán aneb Rukověť o Švédsku*. Galén, Praha 2022.

slovenska přes železnou oponu prostřednictvím různých krycích adres. Psala mu hlavně mládež nespokojená s kompromisy a rezignací dospělých. Riskovala přitom problémy se Státní bezpečností mnohdy i z tak banálních důvodů, že chtěla svého oblíbeného redaktora pozdravit a požádat jej o zařazení konkrétní písničky do vysílání. Karel Kryl si těchto dopisů vážil a pečlivě na ně odpovídal ve svých relacích. Tato oboustranná komunikace pak mnohdy přerůstala v delší dialog, v němž se mu mladí lidé svěřovali se svými životními starostmi nebo s ním diskutovali o náboženských otázkách.

Činnost Karla Kryla v Rádiu Svobodná Evropa je v archivu doložena například pracovními smlouvami, koncepty jednotlivých pořadů či množstvím dopisů od fanoušků. Nejvýznamnější je však skutečnost, že se dochovaly zvukové záznamy části Krylových pořadů. Díky tomu si můžeme dnes nejen udělat jasnou představu o Krylově práci ve studiu, ale – což je ještě důležitější – máme k dispozici rozsáhlý soubor nahrávek jeho hudebních děl, jeho poezie čtené samotným autorem i jeho koncertních vystoupení. Krylovy koncerty ostatně nebyly zpravidla čistě hudebními představeními, ale vycházely z kořenů divadel malých forem. Umělec při nich proto kombinoval zpěv se čtením básní, s hraním lidových písní, o něž byl mimochodem mezi krajany značný zájem, a také s různými parodiemi na ruské častušky. Díky rozsáhlé sbírce fotografií a plakátů je atmosféra Krylových vystoupení zaznamenána také ve vizuální podobě. Krajanská setkání měla nezřídka velmi intimní a neformální ráz, do značné míry podobný domácím bytovým seminářům. Za zmínku stojí také skutečnost, že Kryl se pokoušel své publikum rozšířit i tím, že zpíval nejen pro československé krajany, ale vystupoval také často v polštině a němčině. Při koncertech pak někdy dokonce plynule přepínal mezi těmito jazyky. Jeho tvorba měla díky tomu značný ohlas také v polském prostředí.¹⁵

Krylův osobní archiv dále zahrnuje značné množství zpěvákových privátních věcí. Dochovalo se například jeho oblečení, rozsáhlá sbírka jeho kuřáckých potřeb či nábytek jeho pracovny. Důležitou vypovídací hodnotu mají také umělcovy osobní talismany, které s sebou při svém nomádkém způsobu života vozil na cestách, aby mu připomínaly důležité okamžiky jeho života. Každodenní rutinu redaktora, básníka i zpěváka zachycují jeho „výrobní prostředky“: množství diktafonů, magnetofonů, cestovních psacích strojů, ladiček a samozřejmě též jeho kytary polepené playlisty z posledních koncertů. V zahraničním prostředí se nezbytností pro Karla Kryla stalo též cílevědomé udržování aktivní znalosti českého jazyka, které dokládá rozsáhlá série výkladových slovníků a gramatických pomůcek i lačně rozšiřovaná sbírka československých literárních a hudebních děl jiných autorů.

Z výše uvedeného je zřejmé, že Maria Magdalena Kryl usilovala o trvalé uchování manželovy pozůstalosti a aktivně ji využívala k seriózním vydavatelským projektům. V souvislosti s blížícím se dvacátým výročím zpěvákovy smrti (2014)

15 Srov. např. NA, f. Kryl Karel, Poděkování Komitétu Solidarity Karlu Krylovi za účast na Noci Solidarity v Avignonu ve Francii, 24. 7. 1982.

postoupila pak na počátku druhé dekády tohoto tisíciletí archiv dočasně do České republiky. Byl tehdy umístěn ve Zbirohu a provozovala jej pražská větev Krylovy rodiny (neteře Karla Štruncová a Marie Šimánková) v souvislosti s širším projektem Nadačního fondu Karla Kryla, jenž byl zřízen za účelem získání prostředků na zakoupení sochy na umělcův hrob.¹⁶ Později byla však celá pozůstalost opět přemístěna zpět do Německa, kde byla uložena v přízemním bytě na předměstí Pasova v obci Bad Füssing. O získání archivu se postupně ucházela rovněž řada významných českých institucí včetně Národního muzea, Muzea hudby či Památníku národního písemnictví.¹⁷ Jednání byla vesměs neúspěšná, mimo jiné pravděpodobně i z toho důvodu, že paní Kryl trvala na tom, aby pozůstalost byla uchována v naprosté celistvosti.

Národní archiv udržoval s dědičkou Krylova osobního archivu kontakty již od devadesátých let. Zprostředkovatelskou roli zde sehrál Krylův osobní přítel filosof Erazim Kohák, který sám umístil svoji pozůstalost do Národního archivu a upozornil vedoucího oddělení fondů nestátní provenience Jiřího Křesťana na význam Krylova osobního archivu. Po obdržení informací o tom, že byly vyčerpány všechny možnosti převzetí pozůstalosti institucemi s lepšími technickými předpoklady, proto v roce 2018 Národní archiv navázal na své předchozí dlouholeté pozitivní vztahy s paní Kryl, sám vstoupil do jednání a rozhodl se celý soubor převzít včetně těch artefaktů, které by svou povahou za běžných okolností spadaly spíše do kompetence muzeí či galerií. V létě 2021 pak jednání vyvrcholila výše popsáním fyzickým přesunem pozůstalosti do České republiky. Vedle celistvosti uchování bylo druhou důležitou podmínkou této transakce uzavření pozůstalosti pro veřejnost na dobu deseti let. Fond tedy není aktuálně přístupný pro badatele. Jedná se o klauzuli, kterou dárci v obdobných situacích běžně využívají, aby si z legitimních důvodů udrželi kontrolu nad tím, které citlivé osobní údaje obsažené v předaných materiálech budou zveřejňovány a v jaký okamžik.

Krylův archiv se tedy po téměř třiceti letech úspěšně vrátil ze svého „exilu“. Zároveň však ani po tak dlouhé době zdaleka ještě neproběhlo skutečné vyrovnání mezi samotným umělcem a českou společností. Karel Kryl vystoupil svými nekonformními postoji po roce 1989 z pole zájmu porevolučního dominantního historického narativu, a proto zůstává mnohými stále nepochopen. Řada jeho děl sice zlidověla, ale zároveň byla v myslích mainstreamového publika namnoze zbavena dobového společensko-kritického kontextu. Většina Krylových posluchačů zná ostatně paradoxně stále jen zpěvákovu tvorbu z šedesátých let, nechává nepovšimnuta jeho díla z normalizačního i transformačního období a vůbec si neuvědomuje trvajících aktuálnost této pozdější tvorby.

Národní archiv se proto u příležitosti dvojitého Krylova kulatého výročí v roce 2024 (narození i úmrtí) rozhodl uspořádat velkou biografickou výstavu, jejímž

16 Rozhovor Jakuba Šloufa s Marií Šimánkovou 20. 1. 2024.

17 Rozhovory Jakuba Šloufa a Jiřího Křesťana s Petrem Kotykem v roce 2018.

prostřednictvím by po dohodě s dědičkou autorských práv veřejnosti zpřístupnil alespoň část umělceva osobního archivu. Autorský kolektiv, složený z historiků Jakuba Šloufa, Jiřího Křesťana, Miroslava Šeptáka a Pavla Mückeho, vybral za středobod celé expozice Krylovu neutuchající snahu svým uměním aktivně formovat československou občanskou společnost. Pozornost byla rovnoměrně věnována všem zpěvákovým životním obdobím. Za samozřejmé autoři považovali, že nebudou Krylovu tvorbu po roce 1989 žádným způsobem cenzurovat, ale naopak ji začlení zpět do kontinuity celého umělceva díla. Název výstavy „*Ahoj občani!*“ byl převzat ze symbolického okamžiku, kdy Karel Kryl právě těmito slovy přivítal své fanoušky po dlouhých dvaceti letech exilu při Koncertu pro všechny slušný lidi 3. prosince 1989 ve Sportovní hale v Praze. Na rozdíl od mnohých současníků si již tehdy plně uvědomoval, že demokracii nelze jednou provždy ustavit pouhou výměnou vlády, ale že je výsledkem neustálého trpělivého utváření odpovědné občanské společnosti.

V letech 2021–2023 byla výstava připravována ve spolupráci Národního archivu s Národním muzeem. Národní muzeum však půl roku před předpokládaným otevřením výstavy z projektu náhle vycouvalo. Na jaře 2024 pak Národní archiv uzavřel dohodu s Muzeem Prahy, které pro projekt poskytlo nejen své odborné zázemí a nemalé finanční prostředky, ale též skvělé gotické prostory v Domě U Zlatého prstenu. Myšlenku výstavy podpořila také slezská i pražská větev Krylovy rodiny, což umožnilo autorům prezentovat v rozsáhlé expozici vůbec poprvé skutečně to nejlepší z Karla Kryla z původně německých i z domácích zdrojů. Tomu odpovídá i rozsah expozice zaujímající celé jedno podlaží. Návštěvníci tak mají od 17. listopadu 2024 do 21. dubna 2025 jedinečnou příležitost sledovat činnost Karla Kryla v dosud nebyvale komplexní podobě.

Výstava prezentuje nejen tradiční listinné dokumenty, ale také divácky atraktivní vizuální a zvukové prvky včetně rozsáhlé sbírky výtvarných děl, množství dobových videí a fotografií i více než osmdesáti zvukových nahrávek pocházejících převážně z vysílání Rádia Svobodná Evropa. Bližší kontakt s umělcem divákům usnadňuje přítomnost řady zpěvákových osobních předmětů. Architektonický koncept výstavy, připravený scénografem Petrem Novákem, vytváří útulné prostředí, které místo klasických výstavních prostor evokuje spíše sál restaurace, umělcevu pracovnu či rozhlasové studio. Prostor zároveň nabízí mnoho příležitostí k poklidnému spočinutí a přímo vybízí k tiché kontemplaci.

Celková podoba výstavy včetně zvukových komponentů byla zachycena pro pozdější diváky prostřednictvím stejnojmenné doprovodné publikace.¹⁸ Na tomto místě prezentuji tedy jen stručnou „ochutnávku“ vystavených exponátů.

18 ŠLOUF, Jakub – KŘEŠŤAN, Jiří – ŠEPTÁK, Miroslav – MÜCKE, Pavel: „*Ahoj občani!*“ Karel Kryl proti vnitřní nesvobodě. Praha: Národní archiv 2025.

✱
KNIHTISKAR KAREL KRYL
KROMĚŘÍŽ

31./1. 1950.

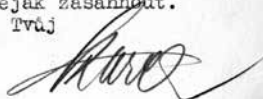
Milý Jene,

napiš mně laskavě ihned pokyny k věci, kterou jsi mně poslal. Mám to nejasné v hlavě, protože se mně to popletlo s tím Pavlovym. Také Pavel at mně napíše svá přání v jeho věci. Člověku to dnes nemyslí, při těch starostech, tak, jako dříve. Sdělte chlapci hlavně formáty, počet výtisků a bude-li s výzdobou. Eventuelně přání s papírem a obálkou.

Pokud se mého podniku týká, dověděl jsem se, že kraj gottwaldovský má nějaký speciální zájem na uzavření mého podniku. Dostal jsem radu, že zajímá-li se o mne Frenštát, abych se o to rychle přicinil. Nevím ovšem, jak ta "touha" frenštátská vypadá, ale myslím, že Vám do toho bude silně hovořit nejen kraj ostravský, ale hlavně polygrafický průmysl. Víš-li něco nového, napiš ihned, to víš, že mám zájem, abych to neměl dlouho zavřeno. Nevím, ale rád bych, kdyby ses mohl o tom zmínit ŠCB, Píckovi, nebo kdo je tam teď tím hlavním funkcionářem. Já napíši dr Keslerovi, ale ten je dnes postaven mimo, skoro jako kolaborant, pro svoji obhajobu protektorátní vlády, pravděpodobně nebude mít možnost nejak zasáhnout.

Buď hodně zdrav a dej o sobě slyšet. Srdečně Tvůj

Dov. 7/2 50

✱
~~KNIHTISKAR~~ KAREL KRYL
KROMĚŘÍŽ - nádeník.

Kroměříž, 30. I. 1952. ¹

Milý Janíčku, vážená paní Lido
a milé děti,

pekne Vás pozdravuji a mnohokrát děkuji za Seiferty
a Stehlika. Máme z nich radost, protože ve značnej
zručnosti pokročil soukromého nakladatele a nyní už
upravovatele, sapece písma a tiskare Jana Jelínka.
Je tak dobře, než se mičim zaž zastrasit. Jakákoliv
nemoc vzniká snadno buďte je léci. Také já jsem
o tom podobni jako Vy. 15. čarú 1951 jsem "šel dobro-
volně" (po výpovědi) na Doupak do Kuncic u Ostravy
za nádeníka. 23. října jsem už byl o nemocenci na
zjistění. Zjistili chronický zámet žaludku a žaludeční
vřed, nízký krevní tlak a podobně volovnický. Pak mně
píchali injekce a před 14 dny jsem byl opět o nemocni.

Ukázky dopisů zpěvákovy otce Karla Kryla staršího Janu Jelínkovi z Frenštátu pod Radhoštěm z let 1950 a 1952, v nichž píše o likvidaci rodinného podniku a o svém zařazení na manuální práce na Ostravsku.

Zdroj: NA, f. Kryl Karel

Prohlášení při vývozu

Erklärung bei der Ausreise

Právní ústředí: **Právní ústředí cestovní policej**
Gegenstande des Reisebots:

Druh	Hausnummer	Art	Počet kusů Anzahl	Značka Merkmal	Číslo Nummer
1. Fotografická a filmová přístroje, objektivy, černobílá a barevná, s objektivem, s a bez objektivu, Foto- und Filmapparate, Objektive, Lichtbildgerate					
2. Vyroby z drahých kovů, drahokmů nebo perel Kunststoffe zu Schmuckzwecken, Edelsteinen oder Perlen Ebenholzwaren					
3. Kožičky a kožené klobouky (i klobouky) Felle und Lederwaren bzw. Hüte					
4. Různobarevné předměty – Paraphernalien – Reiseutensilien					
5. Jiné cenné předměty (viz podnět) Anderes nennenswertes (s. d. Antrag)					

1. Vydání zastavení: **1951 -**

2. Vydání účty: **1951 -**

3. Dopravní prostředky přidělené v tuzemsku:

Druh	Model	Model	Stav
	191	190	190

Prohlášení: **Ich erkläre, dass ich andere wertvolle Gegenstände und Zahlungsmittel nicht mitnehme, ich habe nichts zu erklären und Dokumenten keine Hinweise zur Identifizierung geben werde.**

9.9.1969.

Karel Kryl

Prohlášení při návratu

Erklärung bei der Rückreise

Zastavení při odjezdu: **zastavení**

Do svého pobytu v číně jsem koupil, dostal jako dar tyto předměty:
Während meines Aufenthaltes im Ausland habe ich folgende Gegenstände gekauft, geschenkt erhalten:

Druh	Počet kusů Anzahl	Značka Merkmal	Číslo Nummer	Název, číslo, příj. bezpečnosti Name (s. Kennzeichen)
1951 -				

Zároveň o sobě Kárla a přidělení devizových prostředků v číně
Omerken über andere Käse in nennenswertem materiellem Spektrum
Vermelde über den Umgang mit Käse und über die Zuteilung von Zahlungsmitteln im Ausland

KARL KRYL, Nostrovský, Trnová

Jméno a bydlící adresy (včetně cestovních)

Datum	Kde	Seznam na Odešel Umkehrort	Přiděleno Herausgabe Zuteilung	Pozemní Hinterlegung Bestellung

Paženi: V této části se vysvětluje pouze:

1. pokud Kárl nechtěl mít, viz podnět na str. 9 - potvrzení orgánů příslušného úřadu
2. pokud Kárl nechtěl mít, viz podnět na str. 9 - potvrzení orgánů příslušného úřadu

Číslo potvrzení orgánů příslušného úřadu:
Anzahl der Eintragungen der Zollorgane:

**RADIO FREE EUROPE,
A Division of FREE EUROPE, INC.**

Request for Payment of Free Lance Fees
(Excluding other Expenses)

Date: **October 10, 1969**
Serial No.: **GS 550**

To: **CEAO**, From: **OS Broadcasting** (Department) **Production** (Section)

For the following Free Lance Services rendered in the capacity as: **Musician, composer, arranger**
 If RFE-employee, state position with RFE: **No employee**
 If no RFE-employee, state "No Employee"

Please pay to: (Insert full name) **Mr. Karel Kryl,**
 Address: **c/o Radio Free Europe, Englischer Garten 1,**
 City (Country): **8 München**

Permanent Residence (Must be stated if other than forwarding address) **Kolbemeerer Str. 64, Bad Aibling**

Insert 'x' :		Page No. 1 of 1 Pages					
☐ Script	Program Title, No., Length	Date of services	HRS.	Air Date	State Currency	Amount (State diff. currencies on separate form)	
☐ Talent	Program Title, No., Length	Date performed	worked	Time in Prod.			
☐ Consultant	Type of Service	Date rendered		Location			
Sub-Total of Page No.							
Pegasiada K-28, K-29, 15 min. ea		Sept. 24, 30	2 each	DM		120.00	
Sub-Total (State Currency) :						DM	120.00
Less: German tax withholding						%	
Plus: German Social Security taxes							
Net Payable: (State Currency)						DM	120.00

Payable as follows: Cash: Check: Trfr. Payroll: (if employed)

Remarks: **JOB 2036/235**

It is understood that this contract payment is not to be construed as establishing a contract of employment. The above fees comply with the terms of current RFE regulations.

Requested by: _____ Approved by CEO: _____

Approved by: _____

IBM Code	Amount
J-62 2106 235	

Cash Payment Received: _____

Signature: _____

Invoice No.: _____

První smlouva Karla Kryla s Rádiem Svobodná Evropa, září 1969

Zdroj: NA, f. Kryl Karel

Karel Kryl: bez názvu, olej na plátně, 1970

Zdroj: NA, f. Kryl Karel

ČESKOSLOVENSKÁ SOCIALISTICKÁ REPUBLIKA
ЧЕХОСЛОВАЦКАЯ СОЦИАЛИСТИЧЕСКАЯ РЕСПУБЛИКА
REPUBLIQUE SOCIALISTE TCHÉCOSLOVAQUE

C. No. 719/89 dne 29.11.1989
 No. _____ Le _____

CESTOVNÍ PRŮKAZ
УДОСТОВЕРЕНИЕ
TITRE DE VOYAGE

opravňuje k překročení státních hranic
 разрешает перейти границу чехословацкому гражданину
 autorise le ressortissant tchécoslovaque

Karel KRYL

nar. 12.4.1944 místo Kroměříž
 род. _____ в _____

bytem NSR-München 80, Preysingstr. 29.
 проживающему _____
 domicile (e) à _____

k cestě do ČSSR na dobu 01 dní
 для поездки в _____ сроком на _____
 à se rendre en _____ pour une durée de _____ jours

od překročení čs. státních hranic a zpět.
 с момента перехода чехословацкой государственной границы и обратно.
 à dater du passage des frontières d'Etat tchécoslovaques, et retour.

Platnost výjezdu končí dne 1.12.1989
 Выездная виза действительна по _____
 La validité du visa de sortie expire le _____

Platnost průkazu končí dne 2.12.1989
 Удостоверение действительно по _____
 La validité du titre de voyage expire le _____

Očel cesty pohřeb matky - povoleno šj.PC-1462/I-89/1219
 Цель поездки _____
 But du voyage _____

Děti do 15 let 1. bez 3. _____
 Дети до 15 лет _____
 Enfants jusqu'à 15 ans 2. _____ 4. _____

podpis majitele průkazu
 подпись владельца удостоверения
 signature du porteur du titre

Popis osoby
 Личные приметы
 Signalement de la personne

Barva očí modrá
 Глаза _____
 Couleur des yeux _____

Barva vlasů světlehnědá
 Волосы _____
 Couleur des cheveux _____

Zvláštní znamení
 Особые приметы
 Signes particuliers žádné

podpis: Petríkova
 Подпись: _____
 Signature: _____

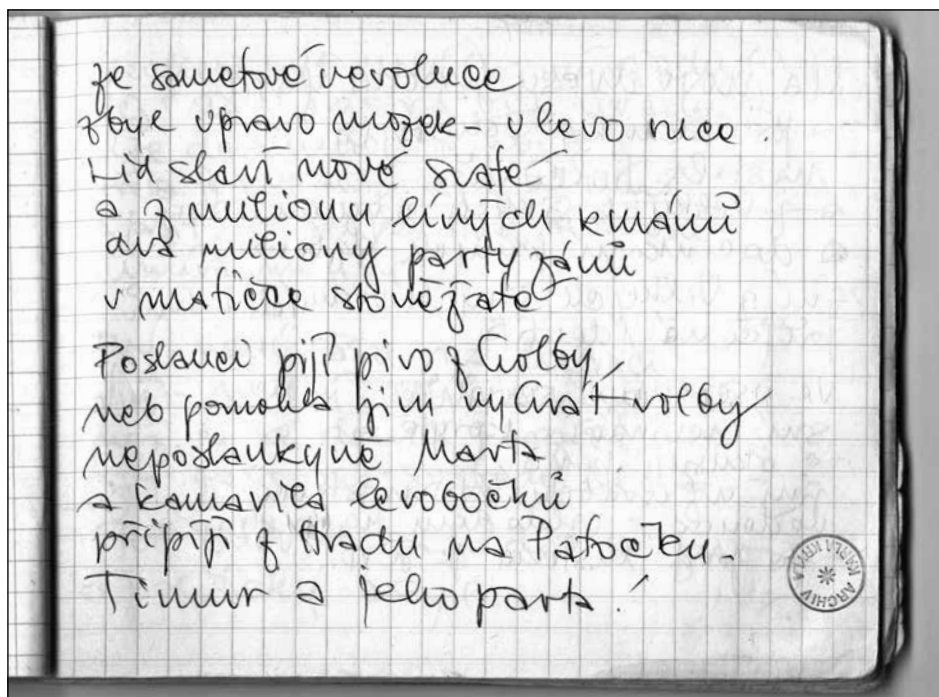
SERIE A 293467

Dočasný průkaz Karla Kryla ke vstupu na území Československa z humanitárních důvodů kvůli pohřbu matky, 29. listopadu 1989 Zdroj: NA, f. Kryl Karel

Fotografie Karla Kryla, Karla Gotta a Václava Havla ze zákulisí balkonu Melantrichu při demonstraci v Praze na Václavském náměstí, 4. prosince 1989

Zdroj: NA, f. Kryl Karel

První stránka rukopisu rýmovaného komentáře „Timur a jeho parta“, v němž Karel Kryl pranýřoval polistopadové politické poměry a nešetřil ani prezidenta a jeho bezprostřední okolí, 1990. Přepis rukopisu: „Ze sametové revoluce zbyl vpravo mozek – vlevo ruce. Lid slaví nové svaté a z milionu líných kmánů dva miliony partyzánů v matičce stověžaté. Poslanci pijí pivo z holby, neb pomohla jim vyhrát volby neposlankyně Marta. A kamarila levobočků připijí z hradu na Patočku – Timur a jeho parta! [...]“ Plný text v autentickém podání Karla Kryla je k dispozici online www.youtube.com/watch?v=xdRgv7kFS1g (k 1. 12. 2024).
 Zdroj: NA, f. Kryl Karel

Kytara Karla Kryla značky Alhambra, 5P 8378 s pouzdem, 1981. Na nástroji je připevněn playlist z posledního zpěvákovy koncertu v Chomutově 25. února 1994.

Zdroj: NA, f. Kryl Karel